

zelf was niet veel meer dan een los federatief verband, maar dat verband was er nu: was er in de vorm van een Raad die als woordvoerder kon optreden van de Islam in heel Nederlands-Indië. De Raad zou ook in de Japanse tijd van zich doen spreken.

★

Wij memoreerden al dat in 1912 de Indische Partij en de *Sarekat Islam*, het Islamietisch Verbond, werden opgericht. De Indische Partij was uitdrukkelijk van politieke aard en de *Sarekat Islam*, een heel veel bredere beweging, was dat in wezen eveneens. Trouwens, ook aan het Islamietisch réveil dat wij in deze paragraaf beschreven, zat een politieke kant vast, zoals bleek bij de bestrijding van de 'wilde scholen'-ordonnantie en van het voorontwerp-huwelijksordonnantie. De *Mohammadijah* had bovendien bindingen met de *Sarekat Islam* en steunde deze beweging actief tot het in 1927 tot een breuk kwam doordat aan de *Mohammadijah* verweten werd dat zij voor haar onderwijs gouvernementssubsidies aanvaardde. Toen nadien in de jaren '30 aan de politieke groeperingen die op het standpunt van de non-coöperatie stonden, het voortbestaan onmogelijk werd gemaakt, kreeg de *Mohammadijah* de steun van velen die uit het politieke verzet als het ware vluchtten in het geestelijke. Niettemin moet men constateren dat de beweging als zodanig tot het einde toe een politieke confrontatie met het koloniaal regime uit de weg is gegaan.

Dat andere groeperingen die politieke confrontatie juist wèl zochten, had niet alleen te maken met hun andere doelstelling maar ook met het feit dat de voormannen van de meeste van die groeperingen, de *Sarekat Islam* uitgezonderd, van een wereldlijke ideologie uitgingen en zich niet op de Islam oriënteerden of daar zelfs vijandig tegenover stonden. Uit ons relaas nu zal blijken dat diegenen die hun acties voerden op een basis die dwars tegen de Islam inging, het Marxisme bijvoorbeeld, door dat enkele feit al weerstanden wekten bij een deel van de inheemse bevolking.

Eerste politieke beroering

De eerste inheemse vereniging die duidelijke algemene wensen aan het gouvernement kenbaar ging maken, werd in mei 1908 opgericht, zulks